

Høgskolen i Telemark
Fakultet for allmennvitenskapelige fag

SLUTTEKSAMEN - KONTE

2118 Litteratur etter 1900 (samlings- og nettbasert)

03.12.2015

Tid:	5 timer
Målform:	Bokmål
Sidetal:	9 (inkludert denne)
Hjelpemiddel:	Ingen
Merknader:	Ingen
Vedlegg:	7 sider

Sensuren finner du på StudentWeb.

Besvar den ene av disse oppgavene:

1. Gi ein analyse av "Hestene står i regnet" av Astrid Hjertenæs Andersen. Teksten er vedlagt.
2. Gi en analyse av "Fin-lampa på Rogne" av Alf Prøysen *eller* "Kunsten å myrde" av Cora Sandel. Tekstene er vedlagt.
3. Gi en analyse av *ett* av de fire verkene i "emnestudium: oppvekstromaner fra den nyeste litteraturen" (også kalt "fordypningsemne oppvekst"). Til slutt foretar du en kort sammenligning med *ett* av de andre verkene fra emnestudiet.

Astrid Hjertenæs Andersen

Hestene står i regnet

Når mitt sinn er fylt av drømmer,
mere dunkle, mere fjerne
enn min tanke kan forklare,
mere ville, mere hete
enn mitt hjerte kan forstå,
vil jeg bare stå i regnet
slik som hester står i regnet
på en bred og saftig slette
mellom tunge fjell, som her.

Stå og kjenne kroppen suge
dette svale, sterke, våte,
som i strie strømmer siler
over ansikt, hår og hender.
Likne skogen der den suger,
som et barn, av himlens bryster.
Likne sletten, full av sødme,
sitrende av fromt begjær.

Slik som hester står i regnet,
lutende, med våte flanker,
og lar duft av muld og væte
drive sterkt og søtt i sinnet,
vil jeg stå og bare *være*
og la himmel-yret falle,
inntil tanken fri for feber
følger drømmene til klarhet
i en steil og stille ro.

(Fra *De unge søylene*, 1948)

Cora Sanddal: (i Mange talte dolker
1923)

KUNSTEN Å MYRDE

Grands Sables 1920.

Francine kommer.

Jeg sier: «Men der er De jo, Francine! De er ikke for trett da?»

«Å nei,» svarer Francine: «Ikke verre enn at jeg greier oppvasken og barnetøyet, madame!»

Dermed bøyer hun sitt lille, alvorlige, tidlig falmede, krigsenkantsikt over arbeidet og tar fatt. Francine har barn å forsørge. Hun går som hjelp hos sommergjesterne og får betaling pr. time. Dessuten er hun et fornuftig og pålitelig menneske, som skjønner at behøves man, så behøves man.

I dag ventet vi henne ikke. Hun har tilbaketrukket åtte kilometer på sine ben, ni frem og ni tilbake, og vært i begravelse. Det ville ikke forbaure noen om hun var blitt borte. Nå står hun der tross alt og skramler med tallerkenene våre.

Det var uventet det hele. Noen kom andpusten springende over engene forleden fra landhandleren, hvor telefonen er. En slektning av Francine, en kusine, var plutselig død og skulle begraves i dag på morgenen. Om Francine ville innfinne seg? «Det får jeg vel,» sa Francine, hun stanset i arbeidet et øyeblikk og tenkte seg om, gnutget så desto hardere på det hun sto med mellom hendene. Da vi spurte henne om hun helst ville slutte for dagen, gå hjem og områ seg litt, kansjye telefonere til sørgeluset, svarte hun neitakk, det var ikke nødvendig. Og vi dro et lettsens sukk. Francine behøves virkelig.

Budet satt på stolen ved kjøkkendøren og pustet ut.

Om litt smudde Francine seg den veien og sa: «Det var vel Germaine? Det var ikke søsteren?»

«De sa da Germaine i telefonen.»

«Godt.» Francine er ikke av dem som legger sine følelser videre for dagen, hverken i ord eller ansiktsuttrykk. Nå var hun tydelig beroliget. Hun så nesten fornøyd ut. Det virket litt besynderlig. Men Germaine var ugift, og søsteren har flere små barn. Francine så det vel fra den kant.

Sorgelig var det jo likevel. Jeg spurte: «Hva kom på med henne, Francine? Unge mennesket?»

«Ver ikke, madame. Hun fikk en plutselig død, efter hva de sier.»

Francine knep munnen sammen, og jeg ville ikke spørre mere.

Jeg har sett Germaine. Jeg så henne i fjor. Hun kom kjørende med epler til oss fra folkene hun jente hos – renetter, store som barnetoder, utsøkt frukt,

ikke en støtt flekk, hundre stykker. Francine hadde ordnet kjøpet.

Germaine var en pen pike, med noe blidt, men også svært forsagt i sitt vesen. Hun var ikke å fornå til å sitte ned, prate litt, drikke et glass cider. Hun hjalp oss inn med eplene og ville så kjøre igjen.

Jeg sa: «Men hun må da hvile en stund. Og enn hesten?»

«Hun hylter hesten borti svingen,» sa Francine, som førte ordet for dem begge: «Hun har kjenninger der.» Germaine kjørte, og Francine forklarte:

«Hun er blyg og litt folkesky, madame.»

«Hvorfor det? En pen pike!»

«Hun er sann,» sa Francine og trakk på skuldrene.

Nå er hun i jorden. Det er overstått.

Og til det skulle jeg holdt meg. Francine selv gjør ikke regn til annet. Innesluttet som alleys syster hun med sitt.

Men jeg har altså sett Germaine, jeg husker henne om enn utydelig, og synes jeg må vise min deltagelse.

«Det var da hardt for foreldrene, Francine.»

Francine svarer ikke straks. Så sier hun: «Det var jo en datter.»

«Ja,» fremturer jeg, litt desorientert. Og jeg kommer med dette om barna, med en av de godtjepsutalelser vi har liggende ferdig til bruk ved disse anledninger: «Men når galt skulle være – jeg mener for de smås skyld.»

Da smur Francine litt på hodet og ser på meg med et lite, halvt smil, som fant hun meg mere enn lovlig naiv: «Hun efterlot seg da en gutt hun også, madame. Han er fem år.»

Der fikk jeg. Så letrvint og regelrett er det ikke. Hun efterlot seg da en gutt hun også. Og kansjye er det på alle måter verre at denne moren er borte enn den andre. Jeg har forplumret meg og har bare å tte stille.

Om det nå er for å bibringe meg et lysere syn på saken eller ei, Francine sier: «Han er hos foreldrene hennes, naturligvis. Hvor skulle han ellers være? Faren –? En uterlandsk sjømann, efter hva vi tror. Germaine var en tur til Lorient, og så –»

Og Francine trekker på skuldrene igjen.

«Og nå var hun ute og jentet?»

«Det måtte nok til, madame. Med et barn å forsørge. Den siste måneden var hun forresten hjemme.»

«Hun var syk da?»

Francine smiler sitt halve smil. Det kommer og går så fort, at en ikke riktig vet om hun virkelig smiler: «Syk? Om De så vil, madame.»

Et mangedydig svar. Det må oppfattes som at Francine ugerne taler om dette. Og mange slags sykdommer er der jo til. For å si noe yrer jeg: «Enda godt gutten har et hjem.»

«Ja – jo –» innrømmer Francine: «Det er det.» Hun åpner munnen for å si mere. Lukker den så fast igjen som over ting det nærmere betenkt er tjenligst å tte med. Og visst har saken flere sider. Det er lett å være utenforstående og

si: «Enda godt.» Rike er disse folkene ikke, om de enn har både hus og litt jord, et par kuer og en gris. Så lite meddelsom Francine enn er, det har hun fortalt en gang. Men fatige er de ikke heller. Og Germaine bidro til guttens underhold. —

Et nærgående spørsmål faller meg ut av munnen. Francines ytringer er også så merkelig utlfredsstillende, det var bedre hun ingen ting sa: «De er da glad i barn, Francine? I gutten, mener jeg? Hjemme på gården?»

«Det skulle da også bare mangle.»

«De er kristne mennesker.»

«Javist, Francine.»

«Det er ikke hans skyld.»

«Nei, det er sikkert.»

«Men han er uekte barn, ikke sant? Det er alltid en ulykke.»

Noe Francine ubetinget har rett i. Og ordene behøver ikke bety mere enn nøyaktig det de sier. At det er en ulykke å være uekte, selv for den som har et hjem, kan ingen bestride. Men om man nå fatter dem, så at — fatter dem, så at — Jeg ønsker jeg aldri hadde innlagt meg i samtale med oraklet Francine. Hun har en tilbøyelighet for uttalelser med dobbeltbunn, de kan tydes på flere måter, akkurat som dem i Delfi. Det dreier seg om en foreldreløs guttunge også, en liten strakkar på fem år, for hvem man intet kan gjøre. Jeg reiser meg for å gå.

Da sier Francine, hun sier det i en nesten oppmuntrende tone, og mener tydelig slett ikke å føre oss opp i noe drama: «Det var så menn fort gjort. Hun gjorde det selv.»

«Hva? Hvilket?»

«Hun gjorde det selv, madame. Hun tok livet av seg, som man sier.»

«Men du store Gud, Francine — var hun så ulykkelig?»

Francine har sin egen oppfatning av ordet ulykkelig. Hun svarer: «Neida, madame, ulykkelig var hun ikke. Men foreldrene hadde jo sagt henne at hendte det en gang til, fikk hun klare seg selv med både den ene og den andre ungen. Og så —»

«Og så, Francine? Var det sånn igjen? Var hun —?»

«Ja, madame, det lot til det.»

Jeg har satt meg. Nå ser jeg tydelig Germaine for meg, husker ting ved henne jeg ikke selv visste jeg hadde lagr merke til. Blek, forsagt, forskremt i øynene, usikker i smilet. —

«Men da var hun jo ulykkelig, Francine.»

«Ulykkelig var hun ikke,» erklærer Francine bestemt.

«Hvis hverken foreldrene eller barnets far —?»

«Hun hadde bare å oppføre seg ordentlig. Det gjør vi andre. Det kunne hun også gjort.»

Jeg har på tungen at det er lett å si. Jeg oppgir det. Isteden spør jeg efter barnefaren. Var han heller ikke denne gang til å få fatt i? Han pliktet jo —?

«Å —» Francine gir en tallerken, holder den opp imot lyset og gir på ny,

ordentlig og samvittighetsfull: «Det var en gamling, madame.»
En gamling. Jeg er stum et øyeblikk, sier så: «Da kunne han vel betalt fall-fall. Når han var en gamling.»

«En sånn som var bortstøtt på gården der hun tjenste, madame. En gammel mann. De sa han var efter henne bestandig.»

Jeg vet ikke mere å si. Jeg sukker. Så sier jeg: «Stakkars pike.» Og mener mange ting med det.

Men Francine har fremdeles sin egen oppfatning, og det er henne om å gjøre å få den slått fast: «Hun var ikke å beklage, madame. Hun kunne oppført seg anstendig. Vi var lei henne alle sammen, fordi hun ikke kunne oppføre seg anstendig. Og da det så ble slik en gang til, og det alt var en gutt å få opp, så —»

«Så var de lei mot henne —»

«Ikke lei. De sa sin mening.»

«Hun betalte jo for gutten sin, Francine.»

«Betalte og betalte. Det var snaut nok for én. Og skulle det bli to —»

«Nå er de alene om gutten,» sier jeg og kjenner skadefryd.

«Det kunne blitt flere, madame. Sånn som hun var. Og når hun knapt tjente tilstrekkelig for én —»

Francine har tydelig befunnet seg på flertallets side. Hun står der fremdeles. På den dødes sto ingen. Omkring henne står ensomheten som isluft. Hun var av de skrøpelige kar, av de redningsløse kansjke. Det ville vel gått henne på denne måten i alle tilfelle. Hennes sak er håpløs å føre.

For etter en gang å fremheve lyssidene, sier Francine: «Skaden var ikke så stor, madame. Hun var alt begynt å bli underlig av seg —»

«Hva sier De, Francine?»

«Jeg sier hun var rar av seg i det siste. Hun svarte ikke mere når de talte til henne. Det var som hun ikke så folk engang, som hun gikk i ørske. Hun hadde ikke sin forstand, som man sier. Og når det først er slik, er det nesten bedre —»

Francine fullfører ikke. Hva skulle det tjene til? Jeg må da av meg selv begripe at letnelsen i familien er almen. Hvorfor hykle noe annet? Hvor meget skam, hvor mange utgifter, hvor meget oppstyr er ikke nå unngått. Det er bare så altfor rimelig at ingen gråter.

Men ettersom detaljer av denne art alltid kan ha sin interesse, opplyser Francine. «Hun hengte seg. Hun slo en snor om halsen på seg selv og hengte seg. Det var å vente, madame. Og vel var det hun ikke sprang i brønnen. De var redd hun skulle finne på det. Og en brønn — Det skal ha gått svært fort.»

«Det var da ikke for folks øyne?» Jeg vet ikke lenger hva jeg skal tro, og gjør urimelige spørsmål.

«Neida, neida, madame. Hennes mor hadde nettopp snudd ryggen til henne. Og da gikk hun inn i klekket. Døren stopp på klem, så ingen hørte det. Men noen minutter efter skulle noen dit inn, og da fant de henne. Hun var alt død, så De ser det var fort gjort. De hadde hengt fra seg klesnoren der, og dem tok hun —»

Jeg ser. Det kan jeg ikke unngå. Ser fremfor alt en mors- rygg. Bred eller smal, den går og snur seg ikke. Hadde den det gjort?—

Så griper jeg meg i å tenke, at det er vel best som det er. Hun gjorde det som var tjenligst, det de ventet av henne. Og i brønnen sprang hun ikke. Snoren i kottet hadde hun sett, skjønt hva den var brukbar til?—

«Skaden var ikke stor, madame.» sier Franchine enda en gang. «Når et menneske først ikke har sin forstand lenger?»

Hun stabler rolig tållertkenene sammen og setter dem på plass.

Fra Mange lakke, doktor, 1935

hh

Alf Prøysen (1914-70) opplevde å bli enormt populær som visesanger og visedikter, ikke minst takket være radioen som medium. *Drøngsøviser* (1948) var den første visesangviselsen i bokform, men han debuterte med en novellesamling, *Dørstøtten heme. Hedemarksfortellinger* (1945), og har foruten flere samlinger med viser og kortprosa, også gitt ut en rekke barnebøker og en lengre fortelling, *Trost i taklampa* (1950), som i dramatisert form også ble en stor scenesuksess.

Hedemarsdikteren Prøysen med sin hedemarsdialekt og sitt hedemarske småkråmsmiljø ble populær i hele landet, men like lett var det ikke å bli innlemmet i den «seriøse» litteraturen. Ettertidens bilde av Prøysen er ganske motsenningfylt alt etter hvilke deler av forfatterskapet som blir lagt til grunn for vurderingen; om han framstår som den sosialt forsonlige og varme humoristen, eller som den skarpe tendensdikteren, solidarisk med småfolk, men med kritisk brodd mot det klassedelte bondesamfunnet som utnytter dem og utarmet livet deres. Prøysen er begge deler. Det er ikke minst i de første prosasamlingene han er den sosialkritiske tendensdikteren. I «Fin-lampa på Rogne» (*Dørstøtten heme*, 1945/46) er auksjonen rammen omkring Karens historie. Det viktige spørsmålet i denne teksten er: Hvorfor byr Karen på finlampa? Ei husmannskjærring, som kjenner Karens forråd, trer inn i teksten som forteller, og gir leseren bakgrunn for å kunne granne på spørsmålet. Men grunnen blir først avslørt «dagen etter» auksjonen da noen skogsfolk ser innom stua til Karen. Scenen, med sine tagi-koniske dimensjoner, er neppe den leseren forventer. Det overraskende sluttspøngtet er et godt poeng i seg selv, men det kaster også et forståelsens lys over Karens psykologi.

FIN-LAMPA PÅ ROGNE

— By på! Fire kroner for sofaen. Fire kroner. — Smal sa du? Det som itte går i bredda går i høgda. — By på!

Folk lær Han Bernt er gutten sin som har kjeften på skafet. Det er som en heljedag nesten å stå her vaske og i puss og høre på åssen han fordeler innboet på Rogne med kjelbruk og hammarslag. Det er itte her som ellers når gjelda og ulykkka sender bud på han Bernt og hammararen hans. Her kom han idag og var budsendt av glea og rikdommen. — Selg det gamle ruket, sa han Even Rogne. — Det står og fyller opp på loffet i gammelbygningen akkesom. Best å bli kvitt det så fort som mulig, det ska bli sveiserbolig der nå je tek over garden!

Og når det er slik det heng i hop er det som en lek å stå her og by fram støvete plysjmøbler og pynnbeinte blomsterbord sammen med gisrne buter og sprøkrne kalkunøler.

— Ska du ha ei gryte Even? sier han til Even Tøjet som står nærmest. — Ei djup, stor gryte som kokker både spikersuppe og kælidgraut. — 30 øre — 30 øre

kakunøler: brødboks

for ei stor gryte, reilfor lite, det æ ei fin gryte, smu a rundt seie du? «Gjenne for meg vil a Marre.» å blås på deg get, denna sprekken gjør ingenting, så full gryta som opp tel sprekken har du itte råd tel å koke akkesom. 40 ørel 40 ørel Tredele og siste gong 40 ørel!

Bangi!

— Gryta æ di Hjalannr. Flyg hematt og sett over grautvann med en gong!

— Ha — ha — ha —! Du Bernt, du Bernt! låter det bortover i flokken. Og han Bernt driver på.

— Her har vi ei mesterlig fin lampe. Det dingler i prismar og stas, æ det noen som skal ha litt opplysning? Parafinlampe Pøyl! Sett inn en kabel og ei pære så greier det seg lengt, hu vil pynte bra under taket denna. Nei men by nå da, æ det ingen som ska ha ei fin lampe?

Det blir stille i folkehopen. Dorn tråkker og står og løyer seg, ser dorn riktig ...?

— Je meiner jamen det æ lampa hennes Gammel-Eline je, sier ei husmannskjærring ved skigarden.

— Hufi, ja den vil je nå itte ha innom døra mi for æilt i væln.

— Det kæinn fel itte vara, noen som byr hell på den lall. Det æ reint nilst å sjå att det gamle spektaklet.

— Hå! Du skulle sett da a hang oppå rommet hennes Eline du, blåser kjærringa ved skigarden. — Det var som det skar i aua når du kom inn døra. Der sto du som fastnagle-med lyset rett på deg, og borti senga låg a Eline og krause og grov i senghæimnen og brukte kjelf. Og så de aua hu sette på deg. Dorn var grønne i lampelyset som aua på en orn. Hufi!

Han Bernt skjønner ingenting. Han har itte tent på Rogne og værti piske og hundse under ei sterk lampe, han er aukjonskar og lauken i laget, han snur lampa rundt i hulfa og rasler med pekefingeren etter prismekanten.

— By nå dal sier han. — Ser de itte at det dingler og skinn i både perler og stas?

— Ta ned att lampa, sier husmannskjærringa. Du får itmo bud på den orn du driv på i hele natt!

— Ei krone, sa det under låvebrua.

— Ei krone er buden, ei krone for lampa, ei krone, han Bernt svinger lampa att og fram. — Ei krone. —

— To, skriker en full kar ved kaffebordet. Han har vøri med og bydd i hele dag uten at han Bernt har ensa der. Nå bører han etter med en gong, var det et kjærringskinn her ista som sa at han itte skulle få solgt lampa?

— To kroner, to kroner, «nå går det oppover sa næinn, han datt ned kjel- lertappa» — To kroner. —

— Tre, kjem det bortantel låven.

— Tre kroner for lampa, det er riktig, rundt talt sika det vara, he —

— Fire, laller den fulle karstasken på krakken.

— Feni! Det kjem som et skrik ifrå russemørket under låvebrua. Det klirrer i lenkjer, det er som noen rister og handterer gamle søslareimer i fullt sinne.

— Fem kroner for lampa. Han Bernt får lyst til å danse her han står, lampa

blir dyr den. - Nå ska du itte by over da getti? skriker han tel fyllebassen. Men nå har han fått ei jente på fanget han, og gir lampa en god dag. Og de andre byr itte. Dom står og ser omkring, det er så nilst dette, det er makt ennå i lampa hennes Gammel-Eline ser det ut for:

- Fem kroner, fem kroner, ingen bedre, tredje og siste gong fem kroner.

- Klakk, sier hammaren.

Dørgende stilt ...

Alle snur seg mot låvebrua, alle lyr sjå.

Det rører seg i mørket. Det er noen som staver seg fram, et lite kvinnfolk tegner seg tydelig mot den blå våfsmøen, hu vagger over mot låvehjortet og får tak i skigarden. Så fløtter hu seg framover staur for staur med ryggen mot auksjonsfolka. Da hu når grinnsteet slipper hu taket og styrer rett inn i folkehopen som gjør plass og berre står og måper. Men så løsner latteren. Den bølger hit og dit, att og fram att etter som det blir kjent at det var a Kaku-Karen som kjøpte lampa!

Hu Karen ensar ingenting. Hu går mot auksjonsbordet med stutte slrett, hu plirer med aua og styrer rett på lampa. Da hu er framme tar hu en krokete pekefinger og stryker etter prismekanten. - Klingeling, sier det, ei lita ymn tone når danglestasen slår ihop, hu får en vond flir i munnviken, hu glømmar seg rent bort.

- Nå lull ... kvisker hu.

- Jasså, Karen, du ska svase opp i Rønningen nå, sier han Berni, han står og venter på betalinga.

Hu Karen ser på han. Så blæs hu i nåsån og slenger sekkepompaduren sin på bordet, roter utover hampause knapper, hårråler og bendelband. Den lynne, veikke handa gramser i rothaugen og får fram en liten pung. Så tar hu pengene i klypa og legger i handa hass Berni.

- Greier du lampa aleine da Karen? spør lensmannsbeifanten.

Hu Karen ser itte på han engong. Hu slår ut med begge armene og får lampa mot bringen. Så bikker hu seg bakover og går med høg nakke telbars att tel låven. Da hu ser husmannskjæringa ved skigarden snur hu og går like opp i ansiktet hennes.

- Nå lull, Marja ...

- Huff da Karen, å æ det du finn på!

- Je finn på mye rart je. Je har fønni på mye rart før å je ...

Så går hu under låven og blir borte i mørket.

- De græme har det godt, sier dom borrover i Nokken. - Hu såg itte ut tel å vara skuggredd for lampa henne Eline hu.

- Stakkars krolk, sier husmannskjæringa. - Hu Karen skulle feil vara den siste je kunne tenkt meg skulle kjøpe lampa. Var det noen som fekk svette under lampa hennes Eline Rogne så var det fel a Karen.

Og så går historia hennes Karen ifrå munn til munn, den gamle husmannskjæringa setter seg på ei kakunøle hu har kjøpt og støver handa under halva

- Jo da, hu Karen kom til Rogne som leggjinte da hu var sju år. Je va buudeie på Rogne je den tia, å, je kjæm vel ihau den bleike, rare jinnongen som satt oppå rommet hennes Eline og skulle lære å spinne. Vi hørte åssen a Eline brukte seg på a da vi var inne tel måll. Og var vi oppå hos a Eline et ærend og skulle ut att, var det rent vondt å sjå aua på småhina åssen dom var med øss bortat døra da vi gikk. Hu hadde det med det a Eline at a skulle styre med æitt. Hu låg tel sengs i junge år og styrte hele går'n. En gong i vitkun skulle hu ha salvsjykseskuffa oppi senga si og rekrne etter om det var noen borte. Kokka bar opp skinka hær eneste dag, det var a Eline som skar og sa å nye det skulle gå med tel hær mål. Krøttervegen vart lagt like under glaslet hennes, hu hang i glaskarmen da je jåga kua ut i marka. Slik var det med æitt. A Eline mot kaffe og a Eline fekk en høydout oppi senga si når dom kjøpte inn for å kjinne etter om det var tørr nok.

Og oppå der satt a Karen i mange år. Hu vart kruggete som ei gammal kjæring før a vart kornfinner. På skule gikk a itte. Det var a Eline det som satt og stava og les med a Karen og ruske og drog i fleita hennes da hu itte lærte fort nok. Det eneste ærend a Karen hadde ut var å gå på do. Da såg vi ofte åssen hu sto og fingre med broken for å tøye ut tia da a skulle innatt.

Da hu slapp fram for presten vart det likere. Da skulle a vara med meg i fjaset da, ja hjelpa var nå så som så, hu var veik og dårlig i ryggen, men snill var a. Gla og takksam over å slippe unna den gamle som låg i senga. Hu hadde fått som en skrekke for a Eline og rommet hennes, ja det var fel itte så rart, je kjem ihau hu sa det sturt: - Gå du a Magja, sa a når det var noe. Vi skulle ha med egga inn da vi var ferdig med fjasseller, det var underbudeia som skulle gå med dom. Å, je slo ti gamla mang ei skrone je når je kom og hu sporre æffer je itte sendie opp a Karen.

Men så var det en kvell je skulle ned att i fjaset og sjå om ei kvige som var kælviklein at je sendie opp a Karen med egga. Je satt og åt je, da je hørte et leven uten like oppå rommet hennes Eline. Je flaug opp, je synes nå je hadde litt ansvar for a Karen sea hu var med meg i fjaset.

- A Karen stæl, Magjal ropte det borti sengeroa da je kom inn. - Hu stæl egg!

- Å nei da, sa je. - A Karen har itte støli.

- Ha du itte støli? skreik a Eline.

- Jo, sa a Karen.

Je vart reimt paff der je sto, je drog med meg a Karen utpå gangen og riste i armen hennes.

- Ha du støli da Karen? sa je lågt.

- Nei, kviske a Karen.

- Ja, men æffer sa du det da? sporre je. Men da fekk je det rareste svarét je noengong har fått.

- Je lyt fel seia det når je står under lampa, sa a Karen.

— Ja a karen var rar. Je passite nå på a så godt je kunne je, så hu skulle sleppe å gå oppå rommet hennes Eline oftere. Men gamla hadde fått vatn på mølla nå. Like etter bad hu kokka om å berra ned alle klæsa som hang på trehøgden, hu skulle reikne over som hu brukte å gjöra. — Og så var det borte en stakk. Hu slo staven sin i golvet og skreik på a Karen med en gong. Hu Karen sait enda og åt hu, kjem je ihau, hu velte mjølkekoppen sin da a Eline ropie navnet hennes, så redd og forskremt var a ja så gikk hu opp da, og så var det like gæli. Hu Karen sto under lampa og sa «jja», hu hadde støli stakken. Nå tok vi a ornli fart da hu kom ned att, ja vi lo fel litt og, det var nå så borti natta, en stakk som hu itte hadde sett for sine auer. Je kjem ihau han Embret stallkar sa: «Hadde du enda gjort det du står under lampa og relstår, så hadde du da hatt att litt for det.» Det var sagt i gap, vi heldt meih vi andre og, vi synes det fekk vara måte på.

Så ei natta fata det ti bryggerhuset. Det var a Klara Moa som hadde sørti der og bakt brød om dagen, og så låg det vel att noen glør under takka da ventelig. Ja, vi fekk nå sløkt, det fata ti trappa og baksfjøla, det var det hele. Men a Eline låg med glaset oppe og vart var røykelukka. Og så var det å sende bud på a Karen. Je tenkte je skulle gått opp sjølf je og sagt det som det var, men je kom forseint. Da je kom opp sto a Karen og blinke mot lampa og tok på seg skulda.

Nå sa vi ingenting vi andre. Hu fekk tulle som hu ville. Hu såg så lang og rart på øss da vi satt og åt den kvellen, men vi sa itte ett ord. Akken vondt hell godt. Så gikk a Karen ut, sto og tusle ved døra ei stund, vi trudde a skulle nerri fjøset og leggja seg vi. Men da vi andre kom ut på trammen, slo lågån imot øss. Da hadde a Karen tent på. Hele bryggerhuset brennte ned, det var såvidt det itte fata ti gammelbygningen.

Den natta vart a Karen borte. Vi gikk mæzingsgard og fæimn att a innpå Rogmarken en stann. Da var a helt rar stakkar. Hu kom tel Sæinnrud og var der ei lang stunn. Men da dom skjønnte at a itte var fali, fekk a sleppe ut att. Og så begynte a å baka kaker og gå å selja og vart a Kaku-Karen som hele bygda kjinne tel. Og nå har a bodd oppi Rønningen og gått og solgt kaker i mangføldie år.

Den gamle kjærringa retter på seg. Hu har vøri langt attende i tia, hu gnur seg i hårgarden for å bli vakren.

Folket står og ser bortunder låven. — Og idag kom hu att og kjøpte lampa

— Ja je ska nå riktig lure på a hu vil med den, grunner kjærringa. — Huff, je ville itte ta i a je, langt mindre kjøpe a.
Og så a Karen da, kroken.

Oppover skauvegen går a Karen med lampa på en kjelke. Hu krugger i ryggen, tauet ligger djupt ned i nakkegrota og aksla, men hu ensar ingenting. Hu stabber og går. Røkker og drar.

Iblant stanser hu og ser ut i våkvollen. Åna selter tomme og blasse over

granloppene, men når hu snur seg og ser på lasset slir, er det som hu vakner. Det gløser og glitrer i liv og lått, pusen går tung og kvevd og munnen minner:

— Nå lelli! Nå lelli!

Og så røkker hu i Jabbet og fløtter seg sikrett for skreit. Den gamle ryggen fliktig skyelver av iver ...

Dagen etter dreiv det noen og blinke tømmer i skauen som går opp til Rønningen. Og da dom kom så langt att dom såg stugua, tenkte dom å gå innom og kjøpe noen kaker å bite i.

Dom syntes nok det var litt rart att det itte raut i pipa, det var en fredag og den dagen brukte a Karen størt å baka tel helgen. Men dom gikk da fram og banke på døra—

Ingen svara.

Så skauv dom opp døra og gikk inn.

— Og rygge bakover —

For under taket hang ei lampe og lysie midt på blanke soldagen og borti senga låg a Karen med natline nedover øra og donke i golvet med en stolck, mens hu skreik høgt og kvell mot dom som sto i dørgløyten:

— Nå lelli! Nå ska det bli fali for folk å kammå oppi Rønningen!

Fra Dørvoraker hørne, 1945/49